

Valorització del patrimoni
cultural de la pedra seca a
la Garriga d'Empordà: un
patrimoni viu i actiu

CONSELL COMARCAL
DE L'ALT EMPORDÀ

G^{''}

Girona, patrimoni actiu

Diputació de Girona

Generalitat
de Catalunya

Unió Europea
Fons europeu
de desenvolupament regional

Valorització del patrimoni cultural de la pedra seca a la Garriga d'Empordà: un patrimoni viu i actiu

Operació PR15-019118. Consell Comarcal de l'Alt Empordà

Descripció de l'operació

Les construccions de pedra seca són un patrimoni comú arreu de la Mediterrània. Els tipus de pedra són diferents però la tècnica és comuna. Aquestes construccions tenen un gran valor històric i cultural, i malgrat la fragilitat de la tècnica, han perdurat a través dels segles. Aquests elements han configurat el paisatge del territori per la seva utilització intrínseca en les tasques agrícoles, ramaderes i comercials, i han esdevingut un element identificador de gran valor per a cada zona.

La seva fragilitat és ben palesa, tot i el gran valor intangible que caracteritza aquestes construccions —històric, cultural, ecològic o estètic—, pel desús i la manca de manteniment, la qual cosa fa que actualment aquest patrimoni estigui en procés d'abandonament i desaparició.

La Garriga d'Empordà la formen els municipis d'Avinyonet de Puigventós, Biure, Llers, Pont de Molins i Vilanant. En aquest territori es troben nombroses construccions de pedra seca. Les barraques de pedra seca de la Garriga tenen certament un valor històric, ja que són un element que permet explicar les formes de vida, d'explotació agrícola i econòmica en general, i les formes de propietat de tota aquesta àrea geogràfica. Tenen un valor arquitectònic, etnològic, documental i tècnic, en tant que són exemples de tècniques

Diputació de Girona

Generalitat
de Catalunya

Unió Europea
Fons europeu
de desenvolupament regional

constructives populars i de la seva evolució en un lloc concret. Així mateix, tenen un valor paisatgístic, ja que configuren un paisatge característic, i un valor d'identitat per a tota la zona on s'estenen.

Així doncs, la proposta s'ha concretat en un projecte transversal que ha permès recuperar i posar en valor el patrimoni de la pedra seca a la Garriga d'Empordà a partir de criteris com ara el treball en xarxa amb els agents relacionats amb el territori, la complicitat amb l'entorn on s'ha dut a terme l'actuació, la realitat del sector de la pedra seca, o la potencialitat de l'ofici i el patrimoni com a elements impulsors del desenvolupament local.

Objectius de l'actuació i de les accions que inclou

1. Valorar el patrimoni de la pedra seca com a recurs turístic sostenible

1.1 Catalogació i classificació dels elements patrimonials de pedra seca de la Garriga d'Empordà. S'ha fet un recull de diferents inventaris existents i s'ha creat un enllaç de les fitxes del recull a l'App de la Pedra Seca.

1.2.1 Creació de 5 noves rutes a la Garriga d'Empordà (una per cada municipi participant en l'operació), que permeten descobrir el patrimoni de pedra seca i que s'han senyalitzat de manera sostenible i tecnològica i s'han inclòs dins de la xarxa Itinerànnia.

1.2.2. Senyalització dels elements de pedra seca per aconseguir un recurs turístic obert incorporat al projecte d'ubicació del patrimoni alt-empordanès ubi.cat (geolocalització, descripció de l'element en quatre llengües i locució) i un fons fotogràfic. A més, s'han vinculat aquests itineraris als nous productes turístics creats en el marc del PECT Costa Brava - Pirineu de Girona «Natura, cultura i intel·ligència en xarxa».

1.3 Disseminació d'aquest nou recurs turístic entre diferents públics mitjançant jornades informatives, en les quals s'ha arribat a la xifra de 469 participants impactats, a banda dels 30 professionals del sector turístic que han assistit a una de les jornades.

Data	Lloc	pax
	<i>núm clausus</i>	230
setembre	elaboració del guió	
11/06/2023	vilanant (espais naturals)	15
16/06/2023	Pont de Molins (escola)	23
24/09/2023	Avinyonet (ESW)	25
07/10/2023	Biure	17
17/10/2023	Llers (escola)	37
22/10/2023	Pont de Molins (espais naturals)	16
23/10/2023	Avinyonet (escola)	84
24/10/2023	Biure (escola)	20
26/10/2023	Pont de Molins (escola)	27
27/10/2023	Vilanant (escola)	24
11/11/2023	Biure	12
19/11/2023	Llers	31
25/11/2023	Vilanant (SPS)	10
26/11/2023	Avinyonet (SPS)	28
03/12/2023	Llers	30
11/12/2023	taula tècnica de turisme	

Per tal de donar a conèixer aquest nou recurs turístic, s'han elaborat: un recull audiovisual i set càpsules reduïdes i el disseny de la marca gràfica aplicable a elements de marxandatge. Així mateix, s'han fabricat pedres de porexpan com a nou recurs turístic i pedagògic, que es poden aprofitar a les visites.

2. Professionalitzar l'ofici de marger i recuperar-lo com a nou nínxol d'oportunitats professionals

2.1 Redacció d'un manual de bones pràctiques en línia per a la restauració i recuperació de construccions de pedra seca a la Garriga d'Empordà, i d'una guia digital de bones pràctiques d'ús dels nous itineraris vinculats a la pedra seca.

2.2 Disseminació de les bones pràctiques de restauració: divulgació i posada en pràctica de la restauració d'elements de pedra seca a dos nivells, un nivell bàsic i un nivell més avançat, la qual cosa ha obligat a comprar eines específiques.

TALLERS BÀSICS DE 30 H IMPARTITS PER FORESTERRA, SCCL, A:

CURS 1: FORMACIÓ BÀSICA DE MARGER

Impartit del 12/6 al 16/6 de 2023

7 participants **PONT DE MOLINS**

nº	NOM	NIF
1	ASM	xxxxx353V
2	MM	xxxxx652J
3	JMSM	xxxxx381X
4	LCB	xxxxx448T
5	RA	xxxxx760Q
6	MB	xxxxx973W
7	FCV	xxxxx053S

CURS 2: FORMACIÓ BÀSICA DE MARGER

Impartit del 26/6 al 30/6 de 2023

6 participants **VILANANT**

nº	NOM	NIF
1	RBL	xxxxx485M
2	JVP	xxxxx158X
3	JMC	xxxxx961G
4	RSG	xxxxx853X
5	TBP	xxxxx366S
6	JCDF	xxxxx798Z

CURS 3: FORMACIÓ BÀSICA DE MARGER

Impartit del 16/9 al 14/10 de 2023

12 participants **AVINYONET DE PUIGVENTÓS, BIURE I VILANANT**

nº	NOM	NIF
1	ACC	xxxxx264A
2	DGP	xxxxx666C
3	EQG	xxxxx429P
4	JQB	xxxxx823P
5	SPR	xxxxx151M
6	JLL	xxxxx580J

nº	NOM	NIF
7	AC	xxxxx924L
8	SLL	xxxxx429X
9	DTS	xxxxx689A
10	TV	xxxxx154V
11	VIX	xxxxx749Z
12	ECN	xxxxx929A

RESTAURACIÓ DE CINC ELEMENTS DE PEDRA SECA, TAL COM ESTAVA PREVIST

PROPOSTA D'ARRANJAMENTS A REALITZAR DURANT 4 FORMACIONS EN EL MARC DEL PECT ALT EMPORDÀ:

1 - CURS BÀSIC DE MARGER (30H)

Lloc: Pont de Molins
5 jornades
7 alumnes (1 grup)
De dilluns a divendres
Del 12 al 16 de juny
Teòrica i pràctica a Pont de Molins

2 - CURS BÀSIC DE MARGER (30H)

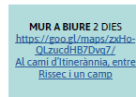
Lloc: Pont de Molins
5 jornades
7 alumnes (1 grup)
De dilluns a divendres
Del 26 al 30 de juny
Teòrica i pràctica a Vilanant

MUR A VILANANT
<https://goo.gl/maps/1Wb-CvZHap1R6Vp449/>
Zona mirador

3 - CURS BÀSIC DE MARGER - MUR I BARRAQUES (30H)

Lloc: Biure, Avinyonet i Vilanant
5 jornades
14 alumnes (2 grups)
Dissabtes del 16 set al 14 oct
Teòrica a Biure, pràctica a Biure, Vilanant i Avinyonet.

MUR A BIURE 2 DIES
<https://goo.gl/maps/2z4Hh-OLzucdH87Dm7/>
Al camí d'Itinerància, entre
Rissecc i un camp

Vilanant
Wikipedia 11876

Avinyonet de Puigventós
Wikipedia 12142

Diputació de Girona

Generalitat
de Catalunya

Unió Europea
Fons europeu
de desenvolupament regional

També s'ha fet un curs de formació avançada i qualificada de 140 h de bones pràctiques de construcció, restauració i consolidació del treball de la pedra seca, impartit pel Gremi de Margers de Catalunya. Aquest curs ha permès als assistents adquirir uns coneixements sobre la pedra seca i aprofundir en aquesta tècnica. Un cop acabada la formació, se'ls ha

4 - CURS OFICIAL DE MARGER CQP (140H)
14 alumnes (2 grups)
Del 2 al 31 d'octubre
Lloc del curs: Llers

GRUP 1			GRUP 2	
			EXAMEN: CONSTRUCCIÓ DE MUR A LLERS CAMÍ CEBOLLER O CAMÍ DELS ENAMORATS	EXAMEN: CONSTRUCCIÓ DE MUR A LLERS CAMÍ CEBOLLER O CAMÍ DELS ENAMORATS
Pont de Molins Wikipedra 14642	Avinyonet de Puigventós Wikipedra 12498	Biure Wikipedra 21559		

fet una avaluació final perquè puguin acreditar-se amb el certificat CQP N1 (certificat de qualificació professional d'intervenció en obra de pedra seca), una titulació homologada a Europa. Amb les tasques realitzades durant el curs, s'han recuperat i restaurat elements patrimonials de la Garriga d'Empordà.

Hi han participat 12 alumnes i, gràcies al curs, s'ha assolit l'objectiu de 5 restauracions.

3. Implicar i sensibilitzar la població local en la revaloració d'aquest patrimoni

3.1 Escoles del territori (complement del recurs educatiu d'ADRINOC, Associació per al Desenvolupament Rural Integral de la Zona Nord-Oriental de Catalunya: «Tot un món de pedra seca»). S'han fet xerrades a les escoles dels cinc municipis, centrades en el patrimoni local de pedra seca i la biodiversitat, en les quals s'ha comptat amb la col·laboració d'ADRINOC i el Departament de Biodiversitat de la UdG. Les xerrades han anat seguides d'una jornada informativa teatralitzada *in situ*, on s'ha fet l'apadrinament dels recursos.

S'hi han implicat 177 alumnes i 17 mestres, que han apadrinat 17 estructures de pedra seca (parets i murs). Als participants se'ls ha proporcionat una fitxa tècnica per fer-ne el treball de seguiment i poder recollir les incidències relacionades amb els recursos i el seu entorn.

APADRINAMENT
D'ESTRUCTURES DE PEDRA SECA

L'Escola TRAMUNTANA de la ZER Empordà, dins del projecte PECT
«Valorització del patrimoni cultural de la pedra seca a la Garriga d'Empordà: Un patrimoni viu i actiu»

FA L'APADRINAMENT DEL TRAM DE PARET DE PEDRA SECA
CORRESPONENT A LA PARCEL·LA 17144A00100068 DEL MUNICIPI DE
PONT DE MOLINS, AMB EL COMPROMIS DE TENIR-NE CURA I DE
VETLLAR PER AL SEU ENTORN

Pont de Molins, 14 de juny de 2023

Aquest Projecte està cofinançat en un 25% per la Diputació de Girona i un 50% per la Generalitat de Catalunya, en el marc dels projectes d'operabilitat i competitivitat territorial (PACT)

3.2 Creació d'una possible entitat de gestió i/o salvaguarda i protecció de la Garriga.

S'ha decidit que les mateixes entitats existents al territori s'encarreguin d'aquesta gestió.

Import econòmic destinat

FEDER	Diputació de Girona	Consell Comarcal de l'Alt Empordà	TOTAL
112.750,58	56.375,29	84.410,53	253.536,40

Anàlisi dels resultats esperats vs. els resultats efectivament aconseguits

RESULTATS ESPERATS	RESULTATS ACONSEGUITS
1 catàleg	1 catàleg
Creació d'una nova ruta per municipi i senyalització de 50 elements de pedra seca que s'han pujat a ubi.cat	Creació de 5 rutes i senyalització de 52 elements
200 persones sensibilitzades i 30 professionals informats	469 persones + 30 professionals del sector
Redacció d'1 manual en línia i d'1 guia digital	1 manual de bones pràctiques per a la restauració i recuperació de construccions de pedra seca a la Garriga d'Empordà i 1 guia digital de bones pràctiques d'ús dels nous itineraris vinculats a la pedra seca
30 persones implicades en la restauració / 10 elements restaurats	36 persones implicades i 10 recursos restaurats (2 corresponen al mur aixecat per a l'examen CQP, amb 12 alumnes)
15 apadrinaments	17 recursos apadrinats
Creació d'una nova entitat per a la salvaguarda de la Garriga	Es portarà a terme mitjançant entitats existents

Què deixa l'actuació a les comarques gironines?

Aquesta operació s'ha impulsat amb voluntat innovadora, amb actuacions transformadores del territori, per permetre un creixement econòmic i un treball en xarxa que afavoreixin un desenvolupament sostenible de la Garriga d'Empordà.

Mitjançant el projecte, focalitzat com s'ha dit en la innovació, s'ha desenvolupat un producte turístic nou i totalment sostenible, que té com a complement el patrimoni cultural de la zona, per crear interaccions tant amb els allotjaments de la zona com amb les empreses de serveis de tots aquests municipis i dels municipis de la comarca.

Amb aquesta operació s'aconsegueixen tot un conjunt d'impactes positius al territori:

- Contribució a la valoració del paisatge cultural amb el nou producte turístic, creat per potenciar la desestacionalització de l'oferta turística de la zona i generar així nous inputs en el mercat turístic.
- Incorporació de les TIC en el disseny de productes i itineraris turístics com a facilitadores de l'accés al patrimoni i a la informació que hi està relacionada, per aconseguir un relat multidisciplinari, accessible amb les noves tecnologies. Per dur-ho a terme, s'ha incidit mínimament en el paisatge, amb senyalització material que conté dades allotjades al núvol i informació a dos nivells: bàsic i avançat (geolocalització dels recursos per ubi.cat i Itinerànnia).
- Generació directa o indirecta de nous llocs de treball: al sector turístic (guies) i amb la recuperació de l'antic ofici de marger per obrir un nou nínxol d'oportunitats dins del mercat laboral.
- Contribució a la generació d'activitat econòmica directa, indirecta o induïda en el territori, deguda a noves activitats emergents de valor afegit; creació d'empreses destinades a oferir serveis turístics innovadors, basades en el coneixement i la tecnologia, que proposen un producte personalitzat i sostenible, nou al mercat.
- Focalització en l'ús dels recursos que ofereix el paisatge cultural del territori, vetllant sempre per la sostenibilitat i el màxim respecte pel medi ambient.
- Control sistemàtic de l'impacte mediambiental de totes les actuacions, ja que en totes s'han tingut en compte els riscos mediambientals, molt presents sempre que es treballa amb el paisatge. Així mateix, s'ha vetllat per incloure mesures per a l'estalvi energètic en el disseny de les actuacions que calia executar.
- Augment de la visibilitat d'aquest patrimoni i de l'ofici de marger, mitjançant la seva recuperació, fet que aporta un valor afegit al territori de la Garriga.
- Contribució al treball en xarxa efectiu entre tots els agents implicats en la gestió del territori de la Garriga d'Empordà.

Aquest projecte d'especialització i competitivitat territorial (PECT) està cofinançat en el 50 % pel Fons Europeu de Desenvolupament Regional (FEDER) de la Unió Europea en el marc del Programa Operatiu FEDER Catalunya 2014-2020 «Objectiu d'inversió en creixement i ocupació», i en el 25 % per la Diputació de Girona.